

## **Posudek oponentky k diplomové práci**

**Jméno diplomanta:** Karolina Šebková

**Téma práce:** Práva transgender osob podle EÚLP se zaměřením na změnu pohlaví

**Rozsah práce:** 73 stran vlastního textu (dle údaje diplomantky 183 561 znaků)

**Datum odevzdání práce:** červen 2023

### **Aktuálnost (novost) tématu, náročnost tématu**

Téma považuji za velmi vhodně zvolené. Jedná se sice o téma, kterému je již v českém prostoru věnována pozornost, ale přesto bych jej nepovažovala za zcela zpracované. Je navíc nejen stále aktuální, ale také se průběžně vyvíjí jeho vnímání společností, což se promítá i do vnitrostátní i mezinárodní právní úpravy (anebo také někdy nepromítá a je předmětem diskusí o možných změnách). Zároveň je to téma, kde na sebe – minimálně ve vnitrostátní realitě – naráží vícero proudů vnímání dané otázky, a právo reprezentuje jen některé z nich. Je možné, že právní úprava dozná změn, ale je také možné, že jde o věc, která narazí v daném čase na pomyslný strop ve schopnosti společnosti akceptovat změny (mám na mysli zejména otázku změny údajů v registrech). V tom je toto téma velmi obtížné a pro autorku pravděpodobně nebylo jednoduché si udržet odstup potřebný ke zhodnocení informací.

K tématu jsou k dispozici kapitoly v monografiích i odborné články, diplomantka tedy měla k dispozici nejen primární, ale i sekundární zdroje.

Pro diplomovou práci je toto téma vhodné. Je ohraničené, je k němu k dispozici určité množství literatury, lze si položit řadu výzkumných otázek a vytvořit hypotézy. Zároveň ale není nenáročná, mimo jiné právě i na to, aby byla autorka schopna si vytvořit odstup a uměla zhodnotit téma odborně – anebo si určitou hodnotovou zaujatost dokázala obhájit (i ta je, pokud je vědomá a přiznaná, v pořádku). K tématu potřebuje také znát jak univerzální, tak regionální mezinárodní právo, i judikaturu ESLP, což je samo o sobě náročnější.

**Hodnocení práce (kritéria hodnocení práce, splnění cíle práce, samostatnost při zpracování tématu, logická stavba práce, práce s literaturou (využití cizojazyčné literatury) včetně citací, hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu), úprava práce (text, grafy, tabulky), jazyková a stylistická úroveň)**

Práci hodnotím především podle toho, zda metodologicky zdůvodněným výzkumem naplnila cíle, které si stanovila. Výzkumnou otázku formulovala autorka takto: „Jak chrání Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod práva trans\* lidí a jak k jejich ochraně přistupuje Evropský soud pro lidská práva?“ Na výzkumnou otázku práce odpovídá, byť mi chybí vymezení použité metodologie. Ta je nicméně poměrně jasná z toho, jak práci pojala. Zaujalo mě, že autorka v práci plánovala toto: "každé rozhodnutí je pak kriticky zhodnoceno z hlediska legitimacy argumentů, významu a dopadů“ (s. 3); co má na mysli *legimitou* argumentů? Jakým způsobem je hodnotí, o co opírá (ne)legimitu?

Co se týče formální stránky, autorka téma zpracovává velmi pěkně. Stavba práce je logická a odpovídá výzkumné otázce a zaměření práce. Za velmi důležité považuji pojmové vymezení v první části diplomové práce. S ohledem na rychlé změny a (ne)přijatelnost určitých označení je dobré zdůvodnit proč je ten který pojem v práci užíván. Autorka používá ve vhodném rozsahu cizojazyčnou i domácí odbornou literaturu. Poznámkový aparát je adekvátní, citováno je vhodně, pro čtenáře využitelně. Práce je stylisticky napsána pěkně, nicméně obsahuje občas chyby, „vyjímkou“ bude, judikatura bude „třízena“, „koncept (...) je možné popsat výrazem „buď, a nebo“ apod. Z formálního hlediska lze považovat kritéria kladená na tento druh vědecké studie za splněná.

Co se týče stránky obsahové, práce je členěna do úvodu, tří hlavních částí, a závěru. Včleněn je obsah a seznam použité literatury. Práce je zpracována s využitím adekvátního množství primárních a sekundárních zdrojů, uvažovala jsem o tom, zda autorka vycházela i z knih obecnějších, ale předpokládám, že ano, znalosti má. Výběr kapitol i jejich pořadí odpovídá záměru, tam není co vytknout. Z hlediska obsahového vlastně také nemám velké připomínky, spíše drobnější, a to ještě spíše otázky než výtky. Zajímalo by mě, zda se autorka při výzkumu více zabývala i otázkami spjatými s určením pohlaví u intersex osob z hlediska lékařské etiky a „normalizačního zákroku“, zda zde je nějaký vývoj v čase a kam směřuje (s. 6). Ale vím, že to je otázka trochu nad rámec tématu. Pak mě zaujalo, jak hovořila o binárním modelu západní společnosti a o jiných modelech v jiných světových kulturách. Asi bych tedy nejprve zvažovala, zda srovnávat „západní společnost“ a „některé světové kultury“, nevím, zda bych si nejprve nedefinovala pojmy, abych zjistila, zda je možné je vůbec takto porovnávat. Ale co by mě zajímalo je to, v čem je jednání těchto států odlišné, zda právně přistupují k trans\* lidem jinak, a jak. A jako poslední – tentokrát spíše – připomínku bych uvedla to, že si nejsem jistá, zda je možné brát různé organizace jako stejně relevantní prameny, bez toho, že by je autorka více popsala a analyzovala jejich činnost. Ať již je to ILGA, anebo Gender spectrum. Nevím, jak

zaujaté či nezaujaté jsou jejich zprávy, a proto je podle mě otázkou, kam je v hierarchii argumentů postavit.

Práci každopádně považuji za velmi pěkně zpracovanou, diplomantka provedla pečlivou analýzu pramenů a téma dobře zpracovala.

**Doporučení práce k obhajobě, navržený klasifikační stupeň a připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:**

Autorka prokazuje velmi dobrou znalost dokumentů a literatury, kvalifikovaně s nimi pracuje. Práce, kterou předložila, naplňuje kritéria kladená na diplomovou práci, je velice pečlivě a pěkně zpracovaná, napsaná odborným jazykem, vybavena poznámkovým aparátem a seznamem literatury. Práci proto doporučuji k obhajobě a předběžně – s výhradou obhajoby – ji hodnotím jako výbornou.

Otázky:

- chtěla bych požádat o reflexi mých poznámek v textu (v rozsahu odpovídajícím zaměření práce, určitě nechci dlouhé elaboráty),
- dále bych se chtěla zeptat, zda postavení trans\* osob upravují univerzální instrumenty ochrany lidských práv a zda se jim věnují i příslušné kontrolní mechanismy.

V Praze dne 29. 8. 2023

JUDr. Věra Honusková, Ph.D.